

Dr Dragutin Jovanović, pukovnik, dipl. inž.
Vojna akademija VJ, Odsek logistike, Beograd

ŠKOLOVANJE OFICIRSKOG KADRA SAOBRAĆAJNE SLUŽBE

Izvršavanje složenih zadataka saobraćajne podrške zahteva postojanje visokostručnog kadra Saobraćajne službe odgovarajućeg profila. Školovanje kadra obezbeđuje se realizacijom savremenih nastavnih planova i programa, kvalitetnim nastavničkim kadrom i primereonom nastavno-materijalnom bazom. Koncept školovanja, profil oficira i nastavni planovi i programi za vremena koja dolaze moraju se prilagođavati potrebama prihvatanja logističkih principa u vojnoj saobraćajno-transportnoj organizaciji. Radi toga se nastavni planovi i programi za naredni period inoviraju u skladu sa zahtevima visoke tehnologije.

Školovanje oficira Saobraćajne službe u prethodnom periodu

Školovanje oficirskog visokostručnog kadra Saobraćajne službe (SbSl) započeto je 1957. godine trogodišnjim školovanjem na Vojnoj akademiji Kopnene vojske JNA, i kao takvo se realizovalo sve do 1966. godine. Nakon toga školovanje je produženo na četiri godine do 1970. godine. Osnovna karakteristika koncepta školovanja oficira SbSl u ovom periodu bila je obrazovanje za početne komandirske dužnosti.

U skladu sa zakonskim promenama u oblasti vojnog školstva, u Visokoj tehničkoj školi KoV JNA u Zagrebu od 1970. do 1980. godine započelo je devetosemestarsko školovanje visokoobrazovnog kadra SbSl za sticanje zvanja diplomiranih vojnih inženjera saobraćaja. Zatim je školovanje produženo na 10 semestara, a nastavni planovi i programi (NPP) usavršavani su, dograđivani i usklađivani sa progra-

mima srodnih fakulteta u društvu, a naročito Saobraćajnog fakulteta u Beogradu. Osnovu koncepta školovanja od 1970. godine čini obrazovanje za poziv, odnosno radni vek, čemu su prilagođeni NPP.

Saglasno postavljenim ciljevima i zadacima školovanja, nastavni planovi su obuhvatali odgovarajuća područja obrazovanja: društveno, opštevojno, fizičku kulturu, prirodnomatematičko i stručno-specijalističko. Procentualno učešće područja obrazovanja u NPP u periodu od 1970. do 1997. godine variralo je u različitom obimu, što je prikazano u tabeli 1.

Tabela 1

Struktura nastavnog plana i programa školovanja profila visokoobrazovnog kadra Saobraćajne službe [1]

Područje obrazovanja	Učešće područja obrazovanja u nastavnim planovima i programima po periodima školovanja (%)						
	1970-1974.	1974-1982.	1982-1985.	1985-1990.	1990-1993.	1993-1997.	1997.
Društveno	10,85	12,78	11,13	9,41	12,44	6,34	5,04
Opštevojno	8,16	24,40	21,70	17,00	16,13	17,65	16,93
Fizička kultura	12,40	5,10	7,14	9,16	10,49	7,04	7,25
Prirodnomatematičko	11,62	8,82	8,32	15,82	19,75	16,48	13,23
Stručno-specijalističko	56,97	48,90	51,71	48,61	41,19	52,49	57,55
Ukupno:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Razvoj nauke i tehnologije zahtevao je i promene u vojnom školstvu, odnosno u školovanju visokostručnog kadra. Novim NPP, izrađenim 1997. godine, cilj školovanja u Vojnotehničkoj akademiji jeste obrazovanje i vaspitanje studenata za poziv profesionalnog oficira, osposobljavanje za početne formacijske dužnosti u službi, kao i vojnostručno, moralno i psihofizičko osposobljavanje za uspešno komandovanje jedinicama u miru i ratu, u skladu sa doktrinom odbrane zemlje i strategijom oružane borbe.

Po ovom NPP, na smeru Saobraćajne službe, organizovano je redovno školovanje za specijalnosti saobraćaja i transporta, i njime su prvi put definisani zajednički matični predmeti za smer Saobraćajne službe, a to su:

- organizacija putnog saobraćaja,
- organizacija putnog transporta,
- sistem saobraćajnog obezbeđenja,
- održavanje transportnih sredstava,
- taktika saobraćajne službe,
- bezbednost putnog saobraćaja,

- železnički saobraćaj i transport,
- auto-parkovi,
- metodika obuke upravljanja motornim vozilom,
- integralni transport,
- organizacija rada u saobraćaju i transportu.

Istovremeno sa redovnim školovanjem, u periodu od 1972. do 1975. godine organizovano je i vanredno školovanje na drugom stepenu. Ovaj vid školovanja bio je dostupan svim oficirima SbSI koji su prethodno završili trogodišnje ili četvorogodišnje školovanje.

Drugi vid vanrednog školovanja sprovodio se sa podoficirima SbSI, koji su prethodno završili Tehničku srednju vojnu školu KoV JNA u Zagrebu. Ovo školovanje organizovano je u vidu takozvanih „zimskih“ i „letnjih“ škola u trajanju po 14 dana, dva puta godišnje, u periodu od sedam godina.

U postojećem NPP prirodnomatematičkom i stručno-specijalističkom području pripada 71% od svih nastavnih sadržaja koji se izučavaju u toku petogodišnjeg školovanja. Smanjeno je i učešće društvenih predmeta što je posledica depolitizacije VJ.

Posmatrajući strukturu NPP stranih armija (tabela 2) vidi se da je odnos stručno-specijalističkog, odnosno vojnostručnog prema ostalim područjima obrazovanja, veoma sličan odnosu u NPP školovanja budućih oficira SbSI VJ.

Tabela 2

Struktura nastavnih planova i programa stranih armija [2]

Područja obrazovanja	% učešća područja po zemljama			
	Italija	Francuska	Nemačka	SAD
Opšte	30	40	40	50
Vojno	20	50	60	50
Vojnostručno	50	-	-	-
Fizičko	-	10	-	-
Ukupno:	100	100	100	100

Profil školovanja kadra, u najvećoj meri, oblikuje realizacija područja stručno-specijalističkog obrazovanja. Nastavni sadržaji i predmeti u ovom obrazovnom području opredeljeni su postavljenim uslovima i zadacima školovanja, gde se visokostručni kadar SbSI, u okvirima opšteg saobraćajnog usmerenja, osposobljava za obavljanje dužnosti u domenu saobraćajne podrške u jedinicama i ustanovama svih vidova VJ.

Stručno-specijalističko područje obuhvata 29 stručno-specijalističkih predmeta od kojih 8 ima za cilj osposobljavanje za realizaciju saobraćajne funkcije, 9 predmeta za realizaciju transportne funkcije, dok 12 predmeta ravnopravno učestvuje u osposobljavanju za realizaciju zadataka obe funkcije saobraćajne podrške.

Osnovu stručno-specijalističkih predmeta predstavljaju odgovarajuće oblasti saobraćajne struke, uz dogradnju specifičnih zahteva i rešenja vojne saobraćajno-transportne organizacije. Kao posebna novina može se istaći izdvajanje sadržaja ergonomije i zaštite na radu u poseban predmet, što je u skladu sa svetskim razvojnim trendovima, tendencijama razvoja VJ, kao i potreba jedinica SbSl.

Realizacija stručno-specijalističkih predmeta sa teorijskom komponentom u funkciji je vojne stručno-specijalističke prakse i njenog unapređenja, što znači da nastavni proces sadrži i etapu primene znanja. Nastavni proces je organizovan tako da se studenti osposobljavaju za primenu znanja u jedinicama SbSl VJ.

S obzirom na to da se školovanjem visokoobrazovnog kadra SbSl na VA stiču prva iskustva u primeni znanja u praksi, pitanju planiranja i organizacije ovakvih oblika nastave poklanja se posebna pažnja. U toku školovanja modeliraju se rešenja za primenu znanja u

praksi, tako da budu u uskoj saglasnosti sa zahtevima unapređenja realizacije zadataka u jedinicama i ustanovama SbSI.

Pored navedenih predmeta, na profilisanje inženjerskog kadra SbSI VJ posebno utiču primenjeni oblici nastave, koji obuhvataju:

- praktičnu realizaciju poligonsko-terenskih vežbi,
- proveru, dopunu i nadogradnju usvojenih teoretskih stručno-specijalističkih znanja,
- usvajanje znanja i sticanje veština za samostalno upravljanje svim vrstama neborbenih motornih vozila u različitim putnim, vremenskim i terenskim uslovima,
- praktično osposobljavanje za dužnosti u jedinicama saobraćajne službe.

Kadrovska i materijalna nastavna baza

Za realizaciju NPP-a školovanja visokostručnog kadra SbSI angažuje se nastavnički kadar Vojne akademije, Saobraćajnog i drugih fakulteta Univerziteta u Beogradu, kao i spoljni saradnici iz vojnih jedinica i ustanova sa izbornim nastavničkim zvanjima.

Predmete stručno-specijalističkog područja realizuje nastavnički kadar saobraćajnog smera Odseka logistike VA, nastavnici drugih katedri (matematike, mehanike, informatike, elektronike, motora i motornih vozila), nastavnici Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i drugi spoljni saradnici.

Stručno-specijalističke predmete iz oblasti transporta realizuju, uglavnom, nastavnici sa katedre transporta, dok predmete iz oblasti saobraćaja realizuju nastavnici sa katedre saobraćaja. Nastavnici sa Saobraćajnog fakulteta realizuju sadržaje onih predmeta za koje saobraćajni smer VA nema i ne planira razvoj sopstvenog kadra, s obzirom na podudarnost predmeta sa srodnim predmetima Saobraćajnog fakulteta (putevi, vazdušni saobraćaj i transport, ekonomika saobraćaja i transporta) i predmete za koje akademija nema nastavnike sa odgovarajućim zvanjima. Postojanje adekvatne nastavno-materijalne baze značajno je za postizanje optimalnih rezultata i visokog vaspitno-obrazovnog učinka kod studenata.

Nastavni plan i program saobraćajni smer realizuje osloncem na nastavno-materijalnu bazu Odseka logistike VA, a za stručno-specijalističke predmete razvija kabinete saobraćaja, transporta i saobra-

čajnog obezbeđenja. Pored kabineta, značajnu podršku realizaciji obrazovnog procesa obezbeđuje pokretna laboratorija za merenja i istraživanja u saobraćaju. Laboratorija je namenjena za određena merenja i snimanja u oblasti vojnog saobraćaja i transporta u realnim uslovima na terenu i za obradu i analizu prikupljenih – izmerenih podataka, koji se odnose na:

- tehničko-eksploatacione karakteristike površina za kretanje,
- karakteristike saobraćaja na putevima,
- karakteristike mikro i makro uslova radne sredine,
- psihofizičke karakteristike vozača,
- karakteristike saobraćajnih i transportnih procesa,
- karakteristike regulisanja i kontrole vojnog putnog saobraćaja

i sl. [3].

Praktično-primenjeni oblici nastave realizuju se osloncem na materijalnu i kadrovsku bazu jedinica i ustanova SbSl, gde posebno mesto zauzima autodrom Beranovac sa svojom infrastrukturom, kao i na materijalnu bazu preduzeća saobraćajno-transportne privrede (Luka Beograd, ŽTP Beograd, Brodogradilište Beograd, JKP Beograd put, itd.).

Uočena je potreba da se zajedničkim angažovanjem smera i jedinica SbSl osposobljava kadar tog profila neophodan VJ, pa se oblici saradnje proširuju i obogaćuju. Takođe, smer SbSl shvata svoju ulogu većeg i direktnijeg uticaja i pomoći unapređenju prakse SbSl, što pred nastavnike postavlja dodatne obaveze.

Obaveza nastavnika na smeru je da neprekidno brinu o tome da se nastavni program predmeta najefikasnije realizuje i da obezbedi potrebnu stručno-specijalističku literaturu. Za većinu predmeta tog područja obrazovanja postoji adekvatna literatura. Pored toga, koristi se i stručno-specijalistička literatura sa Saobraćajnog fakulteta. Literatura koja se koristi u školovanju visokostručnog kadra SbSl (udžbenici, priručnici, zbirke, skripte, lekcije, pravila, uputstva, časopisi i druga) nezamenljiv je, ali ne i dovoljan izvor osnovnih znanja, pa se koristi i širi spektar dopunske literature.

Potrebe i mogućnosti budućeg školovanja

Velike društvene i geopolitičke promene u Evropi, a naročito u susjednim zemljama, nalažu da u budućnosti naša vojska bude modernija, efikasnija i broječano manja, što od stručnog kadra zahteva maksimalnu

profesionalnost. Savremena vojska podrazumeva stalno praćenje nauke i ugradnju naučnih dostignuća u obrazovni proces oficirskog kadra. Zbog toga naša vojska mora poklanjati naročitu pažnju obrazovanju svog visokostručnog kadra uopšte, kao i kadra za potrebe saobraćajne podrške, odnosno logističke podrške, kako bi taj sistem bio funkcionalan i sposoban da odgovori zahtevima i u najnepovoljnijim uslovima.

Saobraćajna podrška organizovana je kao integralni deo saobraćajne podrške teritorije, sa osloncem na njenu infrastrukturu i kapacitete. Organizovana je na celokupnom prostoru teritorije za potrebe jedinica i ustanova VJ i ostalih komponenata odbrane.

Specifičnosti života i rada, a naročito značaj saobraćaja za oružanu borbu, usloveli su da VJ razvije sopstvenu saobraćajno-transportnu organizaciju koja može samostalno da organizuje saobraćajnu podršku združenog ešelona za određeno vreme.

Sistem saobraćajne podrške VJ funkcioniše kroz realizaciju dve osnovne funkcije: saobraćajnu i transportnu. Saobraćajna funkcija obuhvata: planiranje podrške, korišćenje komunikacija, organizaciju i upravljanje saobraćajem, njegovo regulisanje i kontrolu. Transportna funkcija obuhvata planiranje transporta, odnosno korišćenje (upotrebu) transportnih sredstava i izvršavanje svih transportnih zadataka u prevoženju ljudi (jedinica) i materijalnih sredstava.

Obe funkcije čine jedinstvenu i nedeljivu celinu, iako se radi o različitim procesima u planiranju i organizovanju saobraćajne podrške. Zadaci i ciljevi realizacije funkcija saobraćajne podrške opredeljuju potreban profil kadra Saobraćajne službe u budućnosti.

Za realizaciju zadataka saobraćajne podrške neophodan je visokostručni kadar, sposoban da obezbedi organizovanje i realizaciju funkcija saobraćajne podrške jedinica i ustanova VJ u miru i ratu, da uspešno rukovodi i komanduje jedinicama i ustanovama SbSI, da radi na razvoju i usavršavanju neborbenih motornih vozila, sredstava integralnog transporta, saobraćajne opreme i opreme zaštite na radu.

Sistem obrazovanja visokostručnog kadra SbSI za potrebe VJ mora biti koncipiran tako da prati i uvažava sva obrazovna i u svojoj oblasti naučna dostignuća u društvu, i da teži zadovoljavanju potreba za unapređenjem i primenom nauke u logističkoj podršci i, u sklopu toga, saobraćajnom obezbeđenju VJ.

Razvoj saobraćajne podrške, kao organizaciono-logističke discipline, odnosno discipline vojnotehničkih nauka, i transfer novih znanja, može se obezbediti orijentacijom na sopstveni kadar i razvoj

smera SbSI i stručnih katedri, kao osnovnih naučno-nastavnih organizacionih oblika. Pored toga, potrebno je da se smer i dalje, u određenoj meri, oslanja na nastavnički kadar Saobraćajnog i drugih srodnih fakulteta, kako bi se proces obrazovanja visokostručnog kadra Saobraćajne službe odvijao na zahtevanom nivou i u skladu sa postojećim trendovima u civilnom i vojnom okruženju.

Usavršavanje oficira Saobraćajne službe

Usavršavanje oficira u inostranim armijama karakteristično je za svaku zemlju ponaosob, što zavisi od dostignutog nivoa razvoja zemlje i sistema obrazovanja, ali i tradicije u oružanim snagama.

Usavršavanja na komandno-štabnom i generalštabnom nivou sadrže i određene specifičnosti. U oružanim snagama Rusije, na nivou komandno-štabne škole, pored vojnih, izučavaju se i opšteobrazovni predmeti. Na nivou škole narodne odbrane neke zapadne zemlje imaju ratnu školu vidova, gde se najčešće priprema tzv. komandantski kadar, i škole nacionalne odbrane u kojima se školuju vojna i civilna lica predviđena za najodgovornije dužnosti u odbrani. U odnosu na problem profila stručnosti prisutna su različita stanovišta u kojima se preferira široki (generalista) ili uski (specijalista) profil starešine. U oružanim snagama Rusije dominira mišljenje da su potrebni širi profili stručnosti, dok se u armijama zapadnih zemalja pretežno insistira na specijalizaciji, ali nešto šireg obrazovanja. Vojnoedukativni sistem u SAD preferira tehničko obrazovanje kao fundamentalno, ali fleksibilno postavljeno. Ovakav pristup obrazovanju nastaje, pre svega, zbog brzine promena tehničkih i tehnoloških činilaca savremenog rata.

Pod uticajem naučnotehničke i tehnološke revolucije, a samim tim i fizionomije savremenog rata u svim modernim armijama, a naročito većim, prisutna je tendencija reforme postojećeg sistema školovanja i usavršavanja oficirskog kadra. Osnovne karakteristike ovih nastojanja sastoje se u:

- proširivanju opšteobrazovne osnove oficirskog poziva, kao pretpostavke fleksibilnog i uspešnog prilagođavanja oficira u složenim situacijama;

- povezivanju obrazovnog i naučno-istraživačkog rada, pre svega na visokoškolskom nivou, kao i školovanje armijskog naučnog kadra;

– izgrađivanju vojnoedukativnog sistema, kao integralnog dela globalnog sistema vaspitanja i obrazovanja, a samim tim i društvenoj verifikaciji kvalifikacija stečenih u vojnim školama;

– skraćivanju institucionalnog obrazovanja i uspostavljanja sistema permanentnog usavršavanja oficira;

– tendenciji potpune intelektualizacije vojne profesije, čiji su nosioci britanska i nemačka armija zajedno sa američkom ratnom mornaricom;

– zahtevu za preobražajem visokih vojnih škola u tzv. „visoke škole novog tipa“, odnosno u univerzitate [5].

Može se zaključiti da su trendovi razvoja usavršavanja oficira u inostranim armijama razvijenih zemalja usaglašeni sa odgovarajućim sistemima obrazovanja u društvu i da mogu poslužiti za izradu koncepta sistema usavršavanja oficira Vojske Jugoslavije.

Prema sadašnjim rešenjima u Vojnoj akademiji usavršavanje oficira organizovano je u okviru: komandno-štabnog usavršavanja, generalštabnog usavršavanja, poslediplomskih studija i sticanjem doktorata vojnih nauka.

U toku komandno-štabnog usavršavanja slušaoci se osposobljavaju za rukovođenje i komandovanje združenim taktičkim jedinicama i za obavljanje operativnih, štabnih i drugih dužnosti u komandama i štabovima operativnih i strategijskih grupacija.

Generalštabno usavršavanje namenjeno je osposobljavanju za rukovođenje i komandovanje operativno-strategijskim grupacijama i obavljanje operativnih, štabnih i drugih dužnosti u komandama operativnog i strategijskog nivoa.

Potrebe SbSI za usavršavanjem i razvojem oficirskog kadra realizuju se na saobraćajnom smeru Vojne akademije i odgovarajućim fakultetima u društvu. Strukturu i broj kadra pojedinih specifičnih profila određuju zadaci saobraćajne podrške i razvoja sistema, za koje je Saobraćajna služba taktički nosilac (sredstva i oprema za regulaciju saobraćaja, motorna vozila i sredstva integralnog transporta).

Osnovna karakteristika usavršavanja oficira SbSI nakon završetka osnovnog školovanja ima dva pravca. Preko poslediplomskih studija oblika specijalizacije i magisterija, kao i izrade doktorata, obrazuje se kadar za naučnoistraživačku delatnost, a generalštabno i komandno-štabno usavršavanje, kao i kursevi za određene dužnosti, obrazuju kadar za operativne potrebe.

Stvaranje uslova za organizovanje poslediplomskih studija za sticanje akademskog naziva magistra nauka i stručnog naziva specijaliste u oblasti saobraćajne podrške zahtevalo je vreme, jer su postojale brojne dileme i otpori, a posebnu teškoću predstavlja spor razvoj neophodnog odgovarajućeg nastavno-naučnog kadra. Veliku pomoć ovom obliku školovanja pružili su i profesori Saobraćajnog fakulteta.

Za potrebe SbSl na VTA od 1979. godine organizovane su magistarske studije iz oblasti SbOb, a od 1996. godine studije oblika specijalizacije. Prvi doktorski rad odbranjen je 1981. godine. Manji broj oficira SbSl završio je poslediplomske magistarske studije iz oblasti ratne veštine i na pojedinim srodnim fakultetima. Usavršavanje za operativne dužnosti organa SbSl u komandama i ustanovama obavljano je u Komandno-štabnoj školi i Školi nacionalne odbrane.

Potrebe za usavršavanjem oficira SbSl određuju zadaci saobraćajne podrške u sklopu logističke podrške VJ i sistem permanentnog obrazovanja.

Zadaci saobraćajne podrške proizilaze iz propisane nadležnosti SbSl za organizovanje saobraćaja, dok su transportni kapaciteti, uglavnom, u sastavu operativnih jedinica i jedinica snabdevačkih službi. Trendovi razvoja saobraćajno-transportnih sistema u svetu i u okviru oružanih snaga imaju za osnovu logistički prilaz [6, 7]. U transformaciji VJ razmatraju se mogućnosti i oblici primene ovih savremenih rešenja, pa bi SbSl u perspektivi mogla preuzeti i transportne funkcije.

Formacijska mesta na kojima se realizuju zadaci SbSl određena su organizacijsko-formacijskim rešenjima VJ. Za potrebe usavršavanja, uzimajući u obzir sopstvena iskustva, kao i ona iz inostranih oružanih snaga [8], kadar se može svrstati u tri grupe organizacionih struktura: komandne, štabne i upravljačko-naučne.

Komandni kadar, s obzirom na to da su najveće jedinice u ratu ranga bataljona, završava se na taktičkom nivou. Za ove starešine odgovarajući oblici inoviranja znanja realizuju se na kursevima iz oblasti operativne regulacije saobraćaja, transporta i obuke vozača, i posebno za komandante bataljona.

Štabni kadar čine, uglavnom, upravni organi SbSl na svim nivoima komandovanja, i u manjoj meri delegirani organi u preduzećima i saobraćajno-transportnim institucijama u društvu. Osnova njihovog usavršavanja za štabne specijaliste saobraćajne podrške bila bi na posled-

plomskim studijama oblika specijalizacije, a za pojedine poslove na kursevima usavršavanja u akademiji. Najsposobniji među njima, predviđeni za rukovodeća mesta strategijskih sastava, konkurisali bi za generalštabno usavršavanje. Uvođenjem specijalističkih studija smanjuje se potreba usavršavanja oficira SbSI na komandno-štabnom usavršavanju.

Upravljački i naučni kadar SbSI predstavlja strukturu koja, pored tekućih, obezbeđuje i uslove za perspektivna optimalna rešenja saobraćajno-transportnog obezbeđenja VJ. Zbog toga je razvojni put ovog kadra upućen preko PDS na doktorske i postdoktorske studije u zemlji i inostranim armijama u okviru naučno-tehničke saradnje, odnosno na generalštabno usavršavanje [9].

Ako je štabni rad upravnih organa SbSI izričito okrenut praksi rada u štabovima, sadržaj PDS oblika specijalizacije u potpunosti odgovara zvanju specijaliste saobraćajne podrške. Ovakvo usavršavanje za najveći broj starešina je i završni oblik usavršavanja, a preostaju još kursevi inoviranja znanja za pojedine funkcije službe.

Mogućnosti za definisanje koncepcije najčešće su povezane sa ograničenjima koja sagledane varijante rešenja svode u realne okvire ili definišu etape realizacije. Za usavršavanje oficira SbSI to su: nastavno-naučni kadar, starešine SbSI kao objekti usavršavanja, materijalna baza procesa obrazovanja i novčana sredstva. Svaki od ovih faktora mora da bude na odgovarajućem nivou, da bi se optimalno mogao realizovati savremeni koncept permanentnog obrazovanja. Povoljna je okolnost što je u VJ usvojen novi sistem kompleksno povezanog razvoja vojnog školstva, obuke, naučnoistraživačke i izdavačke delatnosti, čiji je zadatak povećanje kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa i naučnoistraživačkog rada, podizanje nivoa ovih delatnosti na približno onaj koji preovlađuje u savremenim armijama i odbrambenim sistemima u svetu.

Umesto zaključka

Nastavni planovi i programi školovanja kadra SbSI za naredni period moraju se inovirati u skladu sa zahtevima visoke tehnologije u organizacionim procesima ulaza, konverzije i izlaza u područjima rada starešina SbSI. Inoviranje nastavnih planova i programa podrazumeva uvođenje promena u postojeći nastavni program pojedinih predmeta, pri čemu je potrebno preduzeti sledeće korake:

- detaljno analizirati postojeće nastavne programe pojedinih predmeta, uočiti nedostatke i slabosti;
- analizirati nastavne programe srodnih obrazovnih institucija u zemlji i inostranstvu (vojnih i civilnih), uočiti osnovne karakteristike relevantne za promene sopstvenih programa;
- determinisati osnove stručno-specijalističkih znanja, veština i sposobnosti budućih oficira SbSI za uspešno uključivanje u saobraćajno-transportne jedinice i ustanove VJ, saglasno budućim organizacijskim promenama i neminovnim vojnim integracijama;
- sagledati stepen direktne primene nastavne materije stručno-specijalističkih predmeta u praktičnom rešavanju saobraćajno-transportnih zadataka;
- determinisati osnove za nastavak usavršavanja (PDS, komandno-štabno i generalštabno usavršavanje);
- determinisati osnove za permanentnu inovaciju znanja iz opštih i stručno-specijalističkih disciplina;
- utvrditi zahteve za promenama koji proističu iz mirnodopskih i ratnih iskustava.

Literatura:

- [1] Jovanović, D.; Miladinović, V.: Razvoj i školovanje visokostručnog kadra SbSI VJ, II kongres o saobraćaju, Zbornik radova, Tehnika br. 5/1999, Beograd, 1999.
- [2] Komparativni prikaz edukativnih sistema stranih armija, IV uprava GŠ, Beograd, 1997.
- [3] Laboratorija za saobraćajna merenja, prethodna analiza, VTA KoV JNA, Zagreb, 1988.
- [4] Jovanović, D.: Železnički saobraćajno-transportni sistem u funkciji odbrane SRJ, stručni rad ŠNO-GŠU, Beograd, 2002.
- [5] Generalštab VJ, Materijali i analize, Beograd, 1989-1992.
- [6] Bombol, K.: Saobraćajno-transportno inženjerstvo – perspektivni razvoj obrazovanja, Tehnika br. 9-10, Beograd, 1997.
- [7] Vukanović, S.: Jedan pogled na obrazovanje saobraćajnih stručnjaka, Tehnika br. 9-10, Beograd, 1997.
- [8] Odeljenje za NIR, Usavršavanje naučnoistraživačkog kadra u tehničkim naukama, analiza, Beograd, 1990.
- [9] Miladinović, V.; Jovanović, D.: Usavršavanje visokostručnog i stvaranje naučno-istraživačkog kadra SbSI VJ, II kongres o saobraćaju, Zbornik radova, Tehnika br. 5/1999, Beograd, 1999.